

תורת הקרבנות

גליון חודשי ללומדי סדר קדשים אליבא דהלכתא

בגיליון:

קבלת הדם שלא מן הצואר

ביאה במקצת במצות ראייה ברגל

סולת ונסכים על טהרת הקדש

לקט תגובות הקוראים

קומץ שהקטירו על מזבח הפנימי

הקרבת תמיד שאינו מבוקר

חלל שתחת המזבח

בענין מוקצה בסניפין

שיר של יום בחנוכה ופורים

שמן קרוש למנחות

שמן קרוש להדלקת המנורה

בענין פתילות ושמינים

הבאת לחמי תודה בשותפות

שמיר שסתתנו בו אבני מקדש

דיני מליחה בקרבנות ומנחות

מהפכה בסדר קדשים

'סדר קדשים' בדף היומי, קיבל בס"ד משמעות אחרת לגמרי. התגובות הנלהבות שהציפו את מפעל ההמחשות 'מראה כהן' שע"י המכון, העידו כיותר מאלף עדים על המהפך הגדול והמבורך שנוצר לאחרונה. החבורות המפוארות הממחישות את דיני הזבחים והמנחות, הביאו מושגים חדשים של הבנה ובהירות למסכתות הנלמדות בסדר הדף היומי. ביחוד כאשר נתווספו אליהם הדיסקים המרהיבים, שהביאו את הלומדים להרגשה של חיבור וקשר ממשי עם סדר הקרבת הקרבנות. המציאות הנראית לעין בצורה מוחשית כל כך - בדיסקים ובחבורות ההמחשה,

(המשך בעמוד האחרון)

לעיני נשמת

הגאון ר' מאיר ב"ר שרגא פייבל

הכהן ויצמן זצ"ל

נלב"ע י"ג שבט תשנ"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

עיונים בהלכה

מורינו הגאון ר' אברהם נח גרבוז שליט"א

בענין קבלת הדם שלא מן הצואר

רש לדון האם אפשר לקבל דם ע"י הקזה גם שלא ממקום שחיטה, דאפשר דדם הקזה שהוא דם הנפש הוא ראוי לזריקה, וכל שנשחטה כדן ונתקדש הדם לזריקה אפשר לקבלו גם שלא ממקום השחיטה, או דנימא דרק הדם שנתקבל ממקום השחיטה הוי ביה קבלה וראוי לזריקה, ובמקד"ד [סי' ז' סק"ב] כ' ואפשר אם לאחר שחיטה יקזו בו דם יהיה צריך לקבל גם דם ההקזה כי כל דם הנפש צריך לקבל דע"י שחיטה נתקדש כל הדם של הבהמה וצריך לקבל כל דם הנפש, ואפשר לזריקה ג"כ יהיה כשר אותו הדם דמנ"ל דבעינן שיצא הדם דוקא דרך הצואר, עיי"ש דבריו.

אמנם יש להוכיח דקבלה הוא רק ממקום השחיטה, דהנה בתמיד דף לא. בנתוח אברי העולה תנן קרע את הלב הוציא את דמו, וכתב הרא"ש שם וז"ל קרע את הלב והוציא את דמו לפי כשהשה צמא גונחת בשעת השחיטה ומושכת את הדם מבית השחיטה והוא הדם הקרוש הנמצא בלב והו"ל כדם שנשפך ולא נתקבל בכלי ופסול למזבח עכ"ל, ובמקד"ד סי' ל"ג סק"ג ד"ה ובחלב כ' דלכאוי"ל דהטעם דקורע את הלב ומוציא את דמו משום דדם שאינו ראוי לזריקה יש איסור להקטירו משום ממשקה ישראל, ודם הותר רק בזריקה ולא בהקטרה, אבל מדברי הרא"ש מבואר דהטעם הוא דכיון דלא נתקבל הדם בכלי הוא דם פסול ויש בו פסול נשפך, והגם דכל דם קודם שנתקבל בכלי אינו כנשפך אך דם הלב שא"א לקבלו ממקום השחיטה חל בו גם דין נשפך ואסור להעלותו על המזבח אפילו בדרך הקטרה, דאסור להעלות פסולין למזבח אפילו שלא כאופן מצותן וכמבואר בזבחים דף כ"ו א' התם משום שמונח, וביאר בזה הא דבזבחים בסדר הקרבת עולת העוף לא קתני קרע את הלב והוציא את דמו, דכיון דהטעם בבהמה שמוציא את דם הלב משום שנפסל הדם מאחר שלא נתקבל בכלי, אבל בעוף דאין דין קבלה יכול הוא להקטיר עם הדם, ומשא"כ אם הטעם דאין מקטיר בבהמה את דם הלב הוא משום דין משקה ישראל א"כ גם בעוף יהא אסור להקטירו, את"ד יעו"ש.

והנה אם אפשר לקבל דם הנפש גם שלא ממקום השחיטה, מדוע שלא יקרענו קודם זריקה ויקבל את דם הלב שהוא דם הנפש [כמבואר בכריתות דף כב. דחייבין עליו כרת משום דם], ולכאוי"ל מוכח ממשנה זו דאין מועיל קבלה רק ממקום השחיטה וא"א לקבל ע"י הקזה שלא מן הצואר, וממילא דהדם שבלב הוי כנשפך כיון דא"א לקבלו ממקום השחיטה ולכן צריך לקרעו ולהוציא את דמו.

[והא דאיתא בחולין כז. ס"ד ואימא שחיטה מאזנו וכו' ואמרינן התם דאף דבעינן דם הנפש מקרע ואזיל עד דמטי לדם הנפש, זהו להס"ד דשחיטה מאזנו, אבל למסקנא דשחיטה היא מהצואר משום ששם הוא דם הנפש ושחיטה לדם הוא צריך, י"ל דקבלה בעינן דוקא מהדם היוצא מבית השחיטה]. אך אפשר לדחות דמש"כ הרא"ש דהדם הו"ל כנשפך, כוונתו דכיון דהדם הוא קרוש בלב, ודם הקרוש כל זמן שהוא קרוש אינו ראוי לזריקה ולכן אין יכול לקבלו וחשיב כנשפך, ואפשר דאין ראייה מזה דא"א לקבל דם הקזה שלא ממקום שחיטה.

(משיעורי הגאון שליט"א והוגה על ידו)

יסוד המזבח נידונים יסודיים בהלכה

דינים שתלויים בשם 'ביאה' – ובענין דווקא דרך ביאה

עוד יש לדון בדין ראייה האם את אותו דין שיש בהני מקומות שיש דין ביאה, שצריך דווקא שיבוא ב'דרך ביאה', קיים גם במצוות ראייה.

מצוות ראייה – אי תלוי בשם 'ביאה'

והנה ראשית צריך לדון בכלל מצוות 'ראייה' קשור לכל הדינים הנ"ל, דהא כל הני דינים הם דווקא במקום שנאמר בתורה הלשון ביאה, ובזה יש נושא מה בדיוק נקרא 'ביאה', אבל במצוות 'ראייה' שלא נאמר כלל הלשון 'ביאה' אלא רק 'יראה כל זכורך' וכן 'ולא יראו פני ריקם', וא"כ לכאורה זה גדרים אחרים, ומהיכ"ת שכלל קשור לאותם דינים שמצינו בדין ביאה.

אמנם באמת אף שבמצוות ראייה גופה לא מצינו לשון 'ביאה', אבל מצינו בכמה מקומות אחרים לגבי מצווה ראייה, שהוזכר לשון זו של 'ביאה'.

א) לשון הפסוק בפרשת וילך (לא' יא') במצוות הקהל 'בבוא כל ישראל לראות את פני האדון'.

ב) רש"י ביחזקאל מד' ג' על הפסוק 'ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך וגו' וכו' רש"י וז"ל: "שצוה לעשות העזרה קפנדריא לפי שאותה ביאה לראיית פנים וצריך להראות יפה הוצרך לומר כאן בביאות של כל ימות השנה שלא יעשנה קפנדריא לפי שאין ביאה זו לראיית פנים כמו של רגלים וכן העיד עוד למטה בענין פעמים רבות, מצאתי:"

והנה מהנך קראי נראה לכאורה שכן יש דין של 'ביאה' לעזרה במצוות ראייה, וא"כ צ"ע מה באמת גדר ה'ביאה' שצריך כדי לקיים מצוות ראייה.

גוף הדין היכא אמרינן ביאה במקצת שמה ביאה

והנה דין זה דביאה במקצת צריך בדיקה בתוך כל המקומות שיש דין של 'ביאה' היכן נאמר דין זה, דזה נמי הוי ביאה.

הנה מצינו גם כן לענין כניסה לבית המנוגע, ועל זה מפורש בגמ' בחולין לג': דבזה לכו"ע ביאה במקצת לא שמה ביאה. וביארו בתוס' דדוקא לענין 'מקדש' מצינו דרשא זו, אבל בעלמא לא מצינו דין זה. והנה לכאורה לפי זה אין מקום לנידון דידן, דהא כאן אינו דין טומאת מקדש, אלא של ראיית מקדש, ועל זה לא מצאנו שום קרא לדון מקצתו ככולו.

אמנם יש לדקדק בלשון התוס', שלא כתבו שדין זה נאמר רק לענין 'ביאה בטומאה', אלא כתבו 'לענין מקדש', ויתכן שכוונתם שיש סברא והלכה מיוחדת בכניסה למקדש, ולא הלכה בהלכות טומאה, וא"כ יתכן דלענין מצוות ראייה שזה גם כן 'ביאה למקדש' גם כן שפיר מיקרי ביאה, ואולי עכ"פ היה מקום לדון בכה"ג שהוא טמא, שיהיה לזה דין של ביאה במקצת, מדין מיגו דמהני לאחשובי ביאה לענין טומאה, מהני גם לענין מצוות ראייה, ודו"ק.

ולשון התוס' בחולין לג': נראה שאם לא מספיק ביאה במקצת צריך 'רובו' ולא כתבו 'ראשו ורובו', ויש לעיין לענינו.

ראיית 'פנים' בעזרה

והנה הבאנו צד נוסף, דיתכן דצריך דווקא להראות פניו בעזרה, ולא מספיק 'ראשו ורובו' כבשאר דיני ביאה.

בענין ביאה במקצת במצות ראייה ברגל

הרה"ג ר' אליהו וינבן שליט"א

יש להסתפק במצוות ראיית פנים בעזרה בג' רגלים, כמה מגופו של האדם צריך להיכנס לעזרה

ה' צדדים כמה שיעור כניסה לעזרה מהני לקיום המצוה

הנה מצינו בתורה בכמה דוכתי דינים שתלויים בשם ביאה, כגון ביאה לבית המנוגע וכדו' וברוב הני דוכתי הדין של ביאה תלוי בכניסה של 'ראשו ורובו' וכן דצריך דווקא דרך ביאה.

אמנם לענין דין איסור ביאה במקדש בטומאה מצינו פלוגתא (זבחים לג.) ואיכא מ"ד דגם ביאה במקצת שמה ביאה וחייב עליה כרת.

ומעתה יש לעיין לענין דין ראייה בעזרה יש לדון כאן ה' צדדים כמה שיעור ביאה יצטרכו וכפי שיבואר.

א. שיספיק ביאה במקצת ממש דהיינו הכנסת בהונות, וכמו שלגבי איסור יש איסור גם במקצת, ה"ה לענין מצוה מספיק במקצת.

ב. שיצטרכו דווקא 'רובו', אך יתכן עדיין בלי 'ראשו', וכמו שמצינו לענין דין כניסה לבית המנוגע דבמכניס כלים בעינין דווקא רובו של כלי. וכן משמע גם בלשון התוס' חולין לג': דאם לא מספיק ביאה במקצת, צריך דווקא 'רובו', ואם נימא דתוס' דקדקו בדווקא בלשונם, ולא כתבו 'ראשו ורובו', מבואר דמספיק רובו.

אמנם באמת שם צריך גם 'ראשו', והיא גופה טעמא בעי מדוע, דהא לענין כלים שנכנסים לבית המנוגע מספיק רובו, ולמה כאן צריך 'ראשו ורובו'. ובפשטות הוא משום שב'ראשו' יש חשיבות מיוחדת בפני עצמה, ולכן אם ראשו יהיה בחוץ הוא יגרור את כל גופו לשם, אך כיון שגם גופו חשוב, הרי גם גופו יכול לגרו, ולכן חייב להיות גם 'ראשו' וגם 'רובו', ולפי"ז גם כאן צריך דווקא 'ראשו ורובו'. וזהו דווקא בדברים שקשורים ל'גברא', ולא רק לגוף, ולכן צריך גם את ה'חיות' של ה'ראש'. דהא מצינו שבנפלים אין הראש פוטר ולא צריך שם 'ראשו ורובו', כי שם צריך רק את הגוף ולא את ה'גברא', ולכן מספיק רובו בלי ראשו. וכן מצינו בנולד דרך מראשותיו מספיק 'רובו' בלי 'ראשו'.

ג. 'ראשו ורובו', וממש כעין הדין של 'בית המנוגע', וגם יתכן דיצטרכו שיבוא בדווקא דרך ביאה, ואם בא דרך אחריו ונשאר חוטמו בחוץ, לא יצא ידי חובתו, כמו שבבית המנוגע לא נטמא כדאייתא בשבועות יז'.

ד. דבעינן דווקא כולו, והוא הצד הפשוט לכאורה וכדמצינו בגמ' בזבחים כה. לענין דין קבלת הדם שצריך לעמוד בתוך העזרה, והגמ' שם לומדת את זה ממה שכתוב בבואכם, שזה נראה שצריך ביאה גמורה.

ה. צד מחודש, שהעיקר זה שה'פנים' שלו יהיו בפנים, וכדדרשינן 'כדרך שבא לראות בב' עיניו כן בא לראות בב' עיניו', וצריך שיראו פניו בעזרה. וכן משמע גם כן מלשון הרמב"ם (פ"א מהל' חגיגה ה"א) הראייה האמורה בתורה הוא שיראה 'פניו' בעזרה וכו'.

והנה בקובץ הערות (סי' יט' א') כתב לתלות בחקירה זו את ב' תי' התוס' ביבמות ז: אם יש הבדל בין ביאה במקצת לביאה בכולו, עיי"ש.

אמנם עיין בקה"י (זבחים סי' כד') שהוכיח מדברי הגמ' בזבחים צה. דלגבי דין מעיל שנטמא, וגם ניתן עליו גם חטאת, דטעון כיבוס, וצריך לכבסו דווקא בעזרה, ואסור להכניס בגד טמא למקדש, ולכן צריך להכניסו דווקא פחות מג' על ג' ולכבס חלק זה, עד שמכבס כך את כולו. וקשה דאם יש איסור על כל קצת וקצת, א"כ שיאסר להכניס אפילו מעט, אלא מוכח שהדין הוא לא על כל קצת וקצת, אלא רק על שיעור שלם.

חילוק בין כרת ללאו לגבי דברים שהם רק 'כאילו'

ואחר שביארנו שגדר הדין הוא שיש כאן ב'מקצת' משהו שהוא כעין 'כולו' ולגבי מלקות אפשר לחייב גם בכהאי גוונא. יש להוסיף על פי מה שמצינו כבר בכמה מקומות שבשביל חיוב כרת, צריך את האיסור בשלימות, ואילו לגבי הלאו ומלקות אין צריך ממש את גופו של איסור, ומספיק גם 'מקצת' ככולו, וכן משהו שהוא 'כעין' גם מספיק בשביל לאסור.

וכן מצינו גם כן לענין דין 'טעם כעיקר', דמבואר בביאור הגר"א (או"ח סי' תנג') דאף שיש ריבוי מיוחד לדין של 'טעם כעיקר' מדאורייתא, אך אין די בזה לכרת רק למלקות.

וכן מצינו בהא (מכות יז.) דלדעת ר' שמעון כל שהוא למלקות ולא נאמר שיעור אלא לקרבן, ופירש הריטב"א שם דהיינו משום דין 'אחשביה', והיינו שאחשביה מהני להיות כעין כזית שלם, וכמו דין 'בריה' אבל לא מהני רק לענין לחייבו מלקות, ולא לענין לחייבו כרת.

דין מצוות עשה – אי דמי למלקות או לכרת

הנה אם כנים הדברים שהחילוק בין כרת למיתה הוא משום שביאה שאינה גמורה, מספיקה בשביל לאו ולא בשביל כרת, יש לעיין לענין מצוות עשה מה דינו האם דומה ללאו או לכרת, והאם לקיום מצוה מספיק גם ביאה שהיא כעין ביאה ולא ביאה גמורה, או שדומה לכרת וצריך ביאה גמורה בדווקא.

ונפק"מ לנידון דידן לענין מצוות ראייה, אם נניח שגם היא קשורה ל"שם ביאה", דיהיה תלוי בזה, איך אנו דנים ביאה במקצת לענין מצוות עשה.

והנה מצינו לכאורה מחלוקת מפורשת בזה, דהנה בהך סוגיא דביאה במקצת (זבחים לג:) איתא דלמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה, הא דשרי למצורע להכניס ידיו לבהונות הוא היתר מיוחד, ולפי"ז במצורע שראה קרי, שעל צרעתו אין לו היתר, צריך להגיע לדין מיוחד של אישתרי אישתרי.

ולדעת הך מ"ד שהדין ביאה במקצת שמה ביאה הוא רק לענין מלקות, פי' רש"י דלדידה ודאי שמתר למצורע שראה קרי בשמיני לצרעתו דמותו לו להכניס ידיו לבהונות אם חל בערב פסח, וכאן כבר לא קשה מה שהגמ' הקשתה למ"ד שמה ביאה איך אתי עשה דפסח ודחי עשה דביאת מקדש הא תרווייהו אית בהו כרת, דהא להך מ"ד אין כרת רק לאו ומלקות. ועל זה הקשו תוס' דאכתי דהרי בביאת מקדש בטומאה יש גם איסור עשה, ואם כן איך דוחה ל"ת ועשה. ותי' תוס' דעשה דפסח כיון שיש בו כרת אלים טובא, דוחה אף לא תעשה ועשה. ולכן כיון שסו"ס כרת כבר אין כאן ממילא א"ש דדוחה.

והמקור לומר צד זה, הוא דהנה מצינו לשון הרמב"ם בספר המצוות 'מצוה לראות פניו' ומשמע דקאי על פני האיש, ולא על פני ד'. ומאידך בפרטי המצוות בתחילת ההלכות כתב 'להראות פני ד' וא"כ נראה שהדין הוא להראות ולא לראות. ובין כך ובין כך לפי"ז לכאורה בבא דרך אחוריו ופניו בחוץ לא מהני, ומאידך גיסא אולי מספיק רק כניסת פניו לעזרה.

וכן ברמב"ם בפ"ב שם כתב וז"ל: "וְנֶאֱמַר (דברים לא-יא) 'בְּבֹא כָל יִשְׂרָאֵל לְרְאוֹת'. פֶּשֶׁם שֶׁהֵן בְּאֵין לְהִרְאוֹת לְפָנֵי ה' כִּן הֵם בְּאֵים לְרְאוֹת הַדָּר קְדָשׁוֹ וּבֵית שְׁכִינָתוֹ. לְהוֹצִיא סוּמָא שְׂאִינוֹ רוּאָה. אֶפְלוֹ נְסִימִית עֵינוֹ אַחַת שְׁהָרִי אֵין רְאִיתוֹ שְׁלֵמָה" ולפי"ז גם כן יש דין שצריך בצורה שיכול לראות, ולפי"ז אף אם נכנס ועצם עיניו גם לא יצא ידי חובתו, ומאידך יכול להיות שמספיק רק כניסת ראשו שיכול לראות, וצ"ע.

בדין ביאה במקצת אי מהני לענין 'מצוות עשה'

אך מאידך גיסא אם נימא שכן יש דין 'ביאה' בדין ראייה, העלינו דיתכן דמהני כאן אף 'ביאה במקצת' ולא צריך 'ראשו ורובו', משום שכל דין שתלוי ב'ביאת מקדש' יש בו דין ש'ביאה במקצת' שמה ביאה וכלשון התוס' בחולין הנ"ל.

אמנם גם לענין דין 'ביאת מקדש' מצינו שהוא לא נאמר לגבי כל הדינים, ומעתה יש לעיין לענין 'מצוות ראייה' האם כאן יהני או לא.

והנה בדין ביאת מקדש, מצינו ג' שיטות בגמ' (זבחים לב ולג):

(א) ביאה במקצת שמה ביאה לכל דבר ואף לענין כרת.

(ב) דלאו שמה ביאה כלל.

(ג) דשמה ביאה, אך לא לכל ענין, דהוי ביאה רק לענין מלקות ולא לענין כרת, דלמלקות הוקש ולא לכרת.

והנה לפי השיטה הראשונה בגמ', דשמה ביאה לכל דבר, באמת מצינו שלענין כל דבר ביאה במקצת שמה ביאה בין ללאו בין לכרת, חוץ מלענין עבודה שצריך שהעובד יהיה בעזרה, ששם לא מהני ביאה במקצת, אך שם גם לא מהני 'ראשו ורובו', ואפילו אם רק ציצת ראשו יוצאת החוצה לא מהני, ומשום ששם יש גזה"כ מיוחדת, וא"כ אינו ענין לכאן, ובפשוטו לגבי כל דבר ביאה במקצת שמה ביאה.

אך המקום להסתפק הוא לפי השיטה השלישית, דאמנם שמה ביאה אך לא לכל דבר, אלא רק לענין הלאו ומלקות, ולא לענין הכרת.

ובאמת שחילוק זה הוא רק לפי פי' רש"י שה'לאו' עצמו מתחלק שבביאת כולו יש על לאו זה כרת ובביאת מקצת יש על זה רק מלקות.

גדר דין 'ביאה במקצת' - נחשב כאילו נכנס כולו

והנה בגוף הדבר שיוצא שביאה במקצת ביחס ללאו יש לזה חשיבות וביחס לכרת לא, הנה יש לבאר דבר זה.

ובהקדם, דהנה לגבי הדין של ביאה במקצת, יש לחקור האם גדר הדין הוא שהתורה גילתה שגם על קצת ביאה חייבים, ואין כלל דין של 'כולו', וזהו כעין 'גילוי' על הפשט בתורה, שהאיסור נאמר על כל קצת וקצת, ולא דווקא על כולו, או שודאי הדין הוא על כולו, אלא שהתחדש שגם על ידי מקצת נחשב קצת כ'כולו' ומספיק בשביל לחייב.

מצוות ראייה בטמא – אמאי לא יקיים בביאה במקצת

והנה אם נימא דבאמת מקיימים מצוות ראייה בביאה במקצת, יקשה דלכאורה הא דקיי"ל דטמא פטור ממצוות ראי', כדאיתא בגמ' חגיגה ד. משום שמי שאינו בכלל 'ובאת שמה' אינו בכלל 'והבאתם שמה'.

ולכאורה קשה למ"ד דביאה במקצת שמה ביאה רק לענין מלקות, אכתי שרי בביאה במקצת עכ"פ, ומדין 'עשה דוחה לא תעשה' נתיר לו, ביאה במקצת עכ"פ, דיוצא בזה ידי חובת ראייה, ואיסור כרת אין בזה, דהרי אין בהך ביאה כרת. אלא שיש בו גם עשה ויהיה תלוי במח' של התוס' עם התור"פ האם להך מ"ד יש איסור עשה בביאת מקדש או לא.

והנה מצאתי במרחשת (ח"א סי' ב' אות ב' וד') שהקשה כן ותי' ב' תירוצים, א' דלא אמרינן ביאה במקצת שמה ביאה רק היכא דיכול ליכנס כולו, אבל כאן שגם אם נתיר לו מקצת הרי אסור לו להכנס כולו, ובכה"ג לא אמרינן בזה ביאה במקצת שמה ביאה וממילא גם לא יקיים. וכן דייק מדברי רש"י חגיגה שכתב דאסור לטמא לכנס במקדש 'ונכרתה', וזה שהוסיף כאן ונכרתה היינו כדי לומר דזה לאו שיש בו כרת וממילא העשה לא דוחה אותו ועוד תי' דבלא"ה הרי לכל התורה אין לביאה במקצת שמה ביאה רק לטומאה וכמו שכתבנו למעלה. ויעויין בספר 'מראה אליהו' על מסכת חגיגה (להגאון ר' אליהו וינר שליט"א) שהאריך טובא בנידון זה.

ומבואר בתוס' שלענין עשה דשילוח מחנות כן יש דין של ביאה במקצת שמה ביאה, וא"כ לכאורה יש להוכיח מכאן לכל מצוות עשה, שלגבי איסורי עשה דנים גם 'מקצת ביאה' כ'ביאה גמורה'. וא"כ ה"ה לענין מצוות עשה דראייה.

אמנם מאידך מצינו בשטמ"ק שם בשם רבינו פרץ, שתי' על קו' תוס', דכיון שמה שמצינו שביאה במקצת הוקשה לביאה בכולה הוא רק בלאו, ממילא ללאו ולמלקות הוקש, ולא לכרת, וממילא דה"ה שגם עשה אין בזה, ולא מהני ביאה במקצת רק ללאו גרידא.

נמצינו למדין שיש כאן פלוגתא בין התוס' לשטמ"ק, האם ביאה במקצת מחשבא כביאה גמורה, לענין עשה או לא. ולפי"ז במצוות ראייה שהוא מצוות עשה יהיה תלוי בפלוגתא הנ"ל אי שמה ביאה גם לענין מצוות עשה.

אך יש לעיין לענין הלאו ד'לא יראו פני ריקם' אם נראה באופן של ביאה במקצת בלי קרבן אם עובר או לא, האם יהיה נידון כמו לאו, ובזה שמה ביאה, או שכיון שהוא תולדה מהנידון של העשה, יהיה דינו כעשה ויהיה תלוי בנידון הנ"ל וצ"ע. (ואולי תלוי במחלוקת התוס' והרמב"ם האם בנראה בעזרה בלא קרבן קיים את העשה חוץ ממה שעבר על הלאו, או שכל המצוה היא להראות בקרבן).

בשורה טובה ללומדי קדשים

הופיע

ספר

פלגי מים

עמ"ס כריתות - מעילה ענייני קדשים

מאת הרב הגאון ר' גימפל ליפשיץ שליט"א
אנטוורפן

בעמ"ס. פלגי מים עמ"ס בכורות ערכין תמורה
שו"ת פלגי מים. ב' חלקים

ניתן להשיג את הספרים אצל משפחת ליפשיץ

ירושלים 02-6246110

כל מה שתרצה להבין במסכת חולין

160
עמודים
על נייר כרומו
משובח

מאות תמונות מרהיבות, חלקן נדירות
בחוברת החדשה על מסכת חולין
דיני השחיטה, הטריפות, ניקור גיד הנשה והחלבים ועוד
בהמחשה מלאה ומבוארת

כולל
מפתח תמונות
לפי סדר
המסכת

החוכמה שמאחורי ארץ
אם אניני ההמח
והסופר השנייים
המסכת חולין

לפרטים ולרכישה ברחבי הארץ:

07722-73333

ניתן להשיג גם בחנויות הספרים הבאות:

ירושלים: חנות ספרים גירסא זכרון משה רח' חפץ חיים 13 • בני ברק: חנות ספרים סאטמאר רח' קדושת יום טוב 7

ויה"ר שנזכה לראות בבנין בית המקדש וסדר העבודה בקרוב בימינו אמן

הדיסק המרתק של 'מראה כהן' על מסכת חולין

הנלמדת בימים אלו בדף היומי

תיאור סדר השחיטה ובדיקת טריפות באיברי הבהמה
בהסרטה חיה ובהירה במיוחד בליווי הסבר מפורט

המחיר לדיסק: 25 ₪ בלבד

לרכישה ברחבי הארץ: 07722-73333

קטל' זה ניתן להשיג את כל מוצרי ההמחשה של מפעל 'מראה כהן'

עד עכשיו יצאו לאור בס"ד בסדרת 'והשב את העבודה':

חוברת על פרק איזהו מקומן, חוברת על סדר עשיית המנחות, חוברת על מסכת חולין.

דיסקים לצפייה: דיסק על פרק איזהו מקומן, דיסק על סדר עשיית המנחות.

לפרטים על חוברות ודיסקים נוספים היוצאים לאור, יש להתעדכן בשלוחה 6

סולת ונסכים על טהרת הקדש

הרה"ג ר' ש.א. שליט"א

יש לדון במי שבא להקדיש מביתו סולת ושמן למנחה ויין לנסכים האם צריך לשמרם בטהרה אף קודם שהוקדשו כמו שמירת קדש שלא יקבלו טומאה אף משלישי, או סגי לשמרם כמו חולין כיון שעדיין אינם קדושים.

והנה בחולין ל"ה ב' איכא ג' שיטות בברייתא בדין חולין שנעשו על טהרת הקדש דלת"ק הרי הן כחולין ולראב"ז הרי הן כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד, ולאידך תנא דינם כקדש עצמו שהשלישי בחולין פוסל אוכלי קדש, ונחלקו רבא ור"י בהא דשינו בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש משום שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקדש, ולרבא זה דוקא במדרס אבל באוכלין שנעשו על טהרת תרומה אינם מטמאים אוכלי קדש, ולר"י פירות תרומה ג"כ מטמאים קדש כיון שלא נעשו על טהרת הקדש.

והנה להלכה נחלקו הראשונים, דדעת הרמב"ם פי"א ה"ט שחולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הן כחולין, וכדעת ת"ק שם, כמבואר בכס"מ שם, ולפ"ז היה נראה שסלת ושמן שעדיין לא קדשו בכלי אינם מקבלים טומאה להיות שלישי כיון שהן חולין.

והנה בתוספתא דטהרות פ"ק ה"ד איתא והמנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הרי הן כתרומה, ומשמע שלאחר שקדשו בקדושת פה ועדיין לא קדשו בכלי דינם כתרומה שאם נגעו בשני נפסלו, והר"ש בפ"ק דטהרות מ"ח כ' דס"ל שחולין על טהרת הקדש אינן כחולין אלא יש בהן שלישי לענין שאין מקדשו בכלי שרת וכדברי ר' יצחק בחולין שם ששלישי בחולין עטה"ק אין עושין רביעי בקדש ומ"מ יש בהן דין שלישי לענין שאין מקדשן, ולפ"ז משמע דלמ"ד שחולין עטה"ק הרי הן כחולין אף מנחות שלא קדשו דינם כחולין, וא"כ לפי מה שפסק הרמב"ם כהאי מ"ד א"כ לכאור' לא קי"ל כהאי תוספתא, אמנם הרמב"ם שם בהי"ג כ' וז"ל והמנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא כתרומה עכ"ל, ומבואר מדבריו שאף שחולין גמורין שנעשו על טהרת הקדש אין בהן שלישי מ"מ אחר שקדשו קדושת פה דינם כתרומה, אך לכאור' נראה שכ"ז דוקא אחר שקדשו בפה שאז נחשבים קצת מנחה, משא"כ קודם שהקדישן אין בהן שלישי כלל, וכן משמע בקר"א מעילה ט' א' ד"ה קרמו דתלוי בקדושת דמים עי"ש.

ועי' מקד"ד סי' מ' סק"ב שכ' דלהר"ש שפי' התוספתא מדין חולין על טה"ק קדש דמו א"כ זה רק דין דרבנן, אבל להרמב"ם הוא דין דאורייתא שאחר שהוקדש קדו"ד נעשה כתרומה, וכ"מ בקר"א שם.

אמנם העירוני לדברי הראשונים בנדה דף ו' א' דאיתא שם אמר ר"ה טומאת מעל"ע שבנדה לקדש אבל לא לתרומה, ועי' רש"י שפי' כגון שמן דמנחות ויין דנסכים, ואיתא שם חבירא מדכן בגלילא ופרש"י חברים שבגליל מטהרים יינם לנסכים ושמן למנחות שמא יבנה ביהמ"ק בימיהם ולעולם קדש הו"ו עכ"ל, והנה ע"כ אין כונת רש"י לקדש שנתקדש בכלי שהרי בגליל אין קדושת כלי ואפילו קדושת פה ג"כ נראה שלא היו מקדישין אחר החורבן שלא יבא לידי תקלה, ואפ"ה דינו כקדש, וכן מבואר ברמב"ן

דהסוגיא מיירי בקדש ממש ולא בחולין שנעשו על טה"ק כיון שהיו עושין על טהרת הקדש על מנת שהיו מתנסכין ממש על גבי מזבח היינו קדשי מזבח גמורין עכ"ל, ומבואר מדבריהם שחולין המיועדים להיות הם עצמם קדש כמו יין לנסכים דינם כקדש אף שלא הוקדשו לא קדושת הגוף ולא קדושת דמים, וא"כ י"ל דאף למ"ד ששאר חולין שנעשו על טה"ק הרי הן כחולין דבטלה דעתו וכמש"כ רש"י בחולין ל"ד א' מ"מ זה רק בסתם חולין שאין שם טהרת קדש נתפסת עליהם, משא"כ בחולין שעתידי להקדישם הרי הן כקדש.

והנה לפ"ז י"ל שאף דעת הרמב"ם כן שמה שכ' בה"ט וחולין שנעשו על טהרת הקדש השלישי שבהן טהור כחולין עכ"ל היינו בסתם חולין, ובהם לא שייך שלישי כלל, אבל בהי"ג מיירי בחלות תודה וריקני נזיר שלא נשחט עליהם הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי ולכן כ' שדינם כתרומה וכדברי התוספתא דדבר המיוחד לקדש אינו כחולין אלא כתרומה, [ויתכן דר"ה בנדה דס"ל דכקדש דמי היינו שדינם ליטמא כמו קדש אך דרגת הטומאה היא כתרומה, או דפליג וס"ל דדבר שיחדו לקדש דינו כקדש ממש].

אבל בתורה"ש שם מבואר דר"ה מיירי בחולין שנעשו על טה"ק ומשמע דאע"פ שיחדם לקדש כל שלא נשחט הזבח דינם כחולין על טה"ק, עי"ש שפי' דאפרשינהו בלישייהו שיחדם לשם תרומה ואפ"ה חשיב חולין שנעשו עטה"ק, וא"כ נמצא שתלוי במחלוקת תנאי בדין חולין על טה"ק, וא"כ למאי דקי"ל הרי הן כחולין ה"ה נמי כשיחדן לקדש.

ודעת הראב"ד שחולין על טה"ק כקדש דמו, ויל"ע האם ס"ל כרבא שרק במדרסות בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אבל בפירי לא, או דילמא פסק כר"י שאף בפירי, ובחזו"א טהרות ס"ב סק"י כ' שהראב"ד פסק ששלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שנגע באוכל קדש עושה שני, ושלישי בחולין שנעשו על טה"ק עושה רביעי בקדש [והיינו דלא כרבא ודלא כר"י].

ולפ"ז יש לברר בסולת ונסכים שעומד להקדישן מאימתי צריך לשמון בטהרה, ולכאור' נראה דמשעה שהוכשרו לקבל טומאה אם נגעו בשלישי הרי הן טמאין, אמנם בחזו"א שם סק"א נקט בפשיטות דלכו"ע אין צריך לשמון בטהרה משעה שהוכשרו, ושם סק"ב כ' דאף למ"ד חולין שנעשו עטה"ק כחולין דמו כשבא להקדיש למנחות ונסכים טובל ומטביל כליו לשם קדש ומאז דינן כקדש, אמנם בחזו"א או"ח סי' קכ"ט לדף כ"ד ב' נקט שלר' יצחק צריך שימור משעה שהוכשרו ולרבא אפשר להקדיש מן החולין, וצ"ע.

מסקנת הדברים :

א. מי שיש לו חולין טהורין בביתו ושמן בטהרה שלא על טהרת הקדש יכול להקדישן אף אם נגעו קודם לכן בדבר הפוסל תרומה, ואם שמון על טהרת הקדש לדעת הרמב"ם לא נטמאו ולדעת הראב"ד טמאין.

ב. הבא להקדיש סולת ונסכים לשם קדש טובל ומטביל כליו לשם קדש ומשמון בטהרה כקדש, ולדעת רוב הראשונים אם נגעו אח"כ בשלישי אף קודם שהקדישן דינן כמו קדש, ולהמקד"ד רק אחר שהקדישן קדו"ד, ודעת התורה"ש שדינם כחולין עטה"ק.

בית יער הלבנון תגובות לגליונות קודמים

של שיש וטבעת היתה קבועה שבו יורדין לשית וכו' " ופירושו הרע"ב והתפארת ישראל שחלל היה תחת המזבח. וכן בתפא"י במשניות סוכה פ"ד משנה ט' אות מ"ט שהנסכין יורדים בנקב שבג המזבח לשיתין "והוא חלל עמוק מאוד שתחת המזבח". אולם עיקר ההוכחה שחלל היה תחת המזבח מהגמ' בזבחים ס"א ע"ב בשם רבי שמעון בן פזי שהוסיפו שיתין וכפי שפירש רש"י שם בד"ה שיתין הוסיפו בשביל ירידת הנסכין לשיתין ובשיטמ"ק אות י"ט כתב "ובני הגולה הוסיפו בבנין עד שהיה אותו הבור קולט לתוך המזבח ופתחו נקבים כנגדו". וכן בתוס' שם בדף ס"ב ע"א בד"ה ולא על גבי מחילות "בור של שיתין לא חשוב מחילה כיון דהוא צורך מזבח".

א"כ אפשר לומר שבאמת פך השמן היה ממש תחת המזבח כפי שכתוב בשאלות ובמדרש לחנוכה.

אמנם במשנה למלך בפ"א הל' בית הבחירה הי"ג כתב שמדברי הירושלמי בסנהדרין נראה דלא היה חלל כלל תחת המזבח { עיי' שם }. ואולי יש לחלק שמה שכתב המ"ל מדברי הירושלמי בסנהדרין היה זה בבית ראשון, אבל רבי שמעון בן פזי בגמ' בזבחים שהוסיפו שיתין מתייחס לבית שני וגם פך השמן היה בבית שני.

בענין מוקצה בסניפין

הרה"ג ר' ב. כהן שליט"א

מה שתמה הג"ר שלמה קניבסקי שליט"א בענין מוקצה בסניפין הנה ברש"ש במנחות צט: עמד בזה וכתב "ועל כרחך היו נוטלין הסניפין תחלה אותן ארבעה שבאו ריקנין ליטול את הישנים, ומשמע דעליהם לא גזרו איסור טלטול כמו על הקנים לעיל (צו. במשנה)", והנצי"ב בהעמק דבר (שמות ל"ז, ט"ז) כתב להעיר אמאי בקרא התם כתיב קשוות ומנקיות קודם הבזיכין ואמאי כתבם תחלה, וביאר על פי מה דאמרין במנחות צו. "לא סדור קנים ולא נטילתן דוחה את השבת", שהוא משום אסור מוקצה וטורח בכדי כמבואר בשבת קכג: ומעתה זה מרומז בהאי קרא דהשתמשות הבזיכין קדמה לקשוות ומנקיות (לפי מה שביאר שם לעיל מיניה שהסדר בהאי קרא הוא לפי סדר התשמיש של הכלים) דבזיכין סדרו בשבת והקשוות והמנקיות במוצאי שבת, ומבואר דסבירא ליה ג"כ כהרש"ש שאף הקשוות דהיינו הסניפים היו מניחים במוצאי שבת

הרה"ג ר' זאב שביט שליט"א

מה שהקשה הגר"ש קניבסקי שליט"א אין סדרו הלחם הרי הסניפים היו מוקצה, י"ל דנראה מסוגיות הגמ' דהסניפים הצטרכו ממש להחזיק את הלחם שלא יתפרק ואילו הקנים רק לעיפושא. וכל דבר שהיה נצרך לגוף העבודה ודאי שעשו בשבת והגמ' מצינת רק את היוצא דופן. ודו"ק.

קומץ שהקטירו על מזבח הפנימי

הגאון ר' חיים מאיר הלוי שטינברג שליט"א

תורת הקרבנות גליון נ' כ' הרה"ג ר' יוסף סוקולובסקי שליט"א לבאר את הספק של האילת השחר אי קומץ שהקטירוהו על מזבח הפנימי מתיר את השיריים באכילה, ע"פ מש"כ רש"י דהא דקומץ אינו ראוי למזבח הפנימי הוא הואיל ויש לאו על הקטרתו על מזבח הפנימי, ובי' הגרי"ד דלא נאמר מקום הקטרת קומץ המנחה, רק מכח האי לאו אינו קרב במזבח הפנימי, ולכן י"ל דמתיר השיריים באכילה, עכ"ד.

ולא בי' דאם מעיקר הדין מהני הקטרת הקומץ על מזבח הפנימי, א"כ מה הצד שאם הקטירוהו על מזבח הפנימי שלא יתיר את השיריים לאכילה.

ובפשוטו אין כוונת הגרי"ד דלא נקבע מקום להקטרת הקומץ, אלא דאף כי בתורה לא נתפרש להדיא מקום הקטרת הקומץ שהוא על מזבח החיצון, אך הואיל ונאמר לאו על הקטרת הקומץ במזבח הפנימי, הוי גילוי דמקום הקטרת הקומץ הוא על מזבח החיצון ולא על מזבח הפנימי. ולפ"ז אם הקטירו קומץ על מזבח הפנימי לא מתיר השיריים באכילה.

הקרבת תמיד שאינו מבוקר

גיליון נ"א הובא מהגרא"ג זצ"ל כ' דבקרן תמיד שאין לו תמיד מבוקר יקריבונו אף שאינו מבוקר, דעדיף להקריבו בדיעבד מאשר לא להקריבו כלל, וכ' להוכיח מהא דקרן שחייב להקריבו וא"א לסמוך עליו, שמקריבים אותו בלא סמיכה, וכן אם אין לו מלח מקריב בלא מלח.

לכאורה יש לחלק דאם חיסר סמיכה על הקרבן, אמנם חיסר מצוה אך אין הקרבן עצמו פגום משום חסרון הסמיכה שהיא מצוה בפ"ע, וכן מצות מלח. משא"ב תמיד שאינו מבוקר לא הוי רק חסרון מצוה, אלא הקרבן עצמו נחשב פגום, [והוי כעין בע"מ לכתחילה], ומשו"ה לא יקריבוהו כלל בלי ביקור. [ובמנ"ח מ' רצ"ט אות י' כתב דמשום מצוה לכתחילה אין מבטלין הקרבת קרבן].

בענין חלל שתחת המזבח

הרה"ג ר' אהרן אילביצקי שליט"א

גליון מ"ט כתב הרה"ג רבי שמעון ברים שליט"א בענין מקום מציאת פך השמן, שבשאלות דרב אחאי וכן במדרש לחנוכה כתוב שפך השמן היה מונח תחת המזבח. וכתב שלכאורה יש להקשות שהרי מבואר בגמ' בזבחים שמזבח שבנאו ע"ג כיפין פסול ואיך יתכן שהיה חלל תחת המזבח אלא כוונת חז"ל שפך השמן היה בשיתין שנבנו בצד המזבח ולא תחתיו.

והנה במס' מדות פ"ג משנה ג' כתוב " למטה ברצפה באותו הקרן (דרומית מערבית) מקום היה שם אמה על אמה וטבלא

פעמים הנה הוא תחילה אפילו בעת הקפאתו ומשקה יחשב ואפילו בעת ההקפאה עיי"ש. והקשו האחרונים דהרמב"ם סותר א"ע למש"כ בפ"א הי"ט.

והאו"ש בטו"א והגר"ח הו"ד בחי' הגרי"ז מנחות דף ל"א תי', דשמן שנטמא ונקרש אינו מאכל סרוח וראוי למאכל בהמה ואינו יוצא מטומאתו כשנקרש, ומש"כ הרמב"ם בפ"א שאינו אוכל זה לקבלת טומאה בעינן שיהא אוכל אדם. ולפי"ז מיושב מה שהקשו דהיו יכולין להקריש השמן ויטהר, ולהנ"ל א"ש.

והנה התוס' בפסחים דף י"ד והר"ש בפ"ג דטהרות ס"ל, דשמן שנקרש ונמחה לא הוי משקה לענין טומאה, וכן פסק המג"א סי' קנ"ח סק"ז, וכ"כ הא"ר סק"ה שם, והמשנ"ב סי' קנ"ח סקי"ד.

ולפי"ז יש לדון מה שהביאו ראי' מהרמב"ם דשמן קרוש אינו אוכל ומשקה ולכן איבד מהות השמן, הא מבואר ברמב"ם להדיא דנשאר בטומאה דיש לו שם משקה, ועוד צ"ע מש"כ השבט הלוי דאפשר להדליק בשמן קרוש כיון שנמחה, הא המג"א ועוד פוסקים ס"ל דשמן קרוש שנמחה לא הוי משקה, ואם מדמין הדלקת נרות לטומאה, השמן קרוש אינו משקה כשנימח, ה"ה דאינו שמן להדלקת נרות.

והנה בעצם הדבר שהשוו הדלקת נרות לטומאת אוכלין תמוה לי טובא דלכא' זה ב' דינים נפרדים, דהרמב"ם בפ"א מטו"א שם כתב, דם שקרש אינו אוכל ולא משקה. ולענין יין שקרש כתב השעה"צ סי' קנ"ח סקט"ז, דין קרוש אינו משקה כן מוכח בתוס' וכ"כ להדיא הר"ש פ"ג דטהרות, וכ"כ הא"ר ובמחה"ש.

והנה דם שקרוש מבואר במנחות דף כ"א שכשר לזריקה, ואסור באכילה משום דם. מבואר דדם שקרש בעצם זה דם, רק לגבי טו"א בעינן שיהא אוכל או משקה אבל אינו נפקע מהות הדם.

וכן יין קרוש כתבו התוס' במנחות דף ע"ד שא"א לקמוץ דין צלול. והקשו בהגהות יעב"ץ והשפ"א דאפשר להקריש היין, ותי' היעב"ץ דבעינן שיהא ראוי לנסך. מבואר דלמנחות כשר יין קרוש דנחשב ליין.

ומבואר מהנ"ל דלמנחות כשר יין קרוש, ודם קרוש כשר לזריקה ואסור באכילה, וכן שמן קרוש הבאתם מרב"ג והמק"ד ששמן קרוש כשר למנחות. מוכרח מזה דקרישת המשקה אינו מפקיע מהשמן והדם והיין מהות המשקה ונשאר שם ומהות המשקה, ורק לטו"א בעינן אוכל או משקה, וא"כ לכא' בפשיטות צריך שיהא כשר להדלקת נרות דהא נחשב לשמן.

ובשבט הלוי כתב דבעינן שיהא השמן לח דבעינן לקדש השמן בכלי לח. וצ"ע דהתוס' במנחות דף פ"ט ע"א הקשו, תימה ומה צריך לקדש השמן בכ"ש ונשאר בקושיא. ופירש בצ"ק דהשמן יתקדש במנורה כבכ"ש. מבואר מהתוס' ומתי' של הצ"ק דהמנורה יכול לקדש השמן ככ"ש וא"צ כ"ש, וא"כ המנורה יכול לקדש שמן קרוש. ויש להאריך טובא בהנ"ל.

בענין שיר של יום בחנוכה ופורים

במה שדן ר' ל. י. שליט"א האם שינו בביהמ"ק שיר של יום בחנוכה, הנראה דבבית ראשון ודאי לא אמרו שיר מיוחד כיון שעדיין לא היו פורים וחנוכה.

ובבית שני התחיל חנוכה רק אחרי כמאתיים שנה. וכמ"כ לא ידוע אם שינו ממה שנהגו בבית ראשון.

ועוד, יש לשאול על כל היו"ט המובאים במגילת תענית אם שינו בהם את השש"י?

לכן ציינו במסכת סופרים ובטור שנוהגים לשנות רק בבית הכנסת דייקא לכבוד היום וכדעת הגר"א ואין עניינו לשירת הלויים במקדש.

הרחמן יזכנו לבנין ביהמ"ק בב"א.

בענין שמן קרוש למנחות

הרה"ג ר' י. כ. שליט"א

מש"כ הרה"ג ר' שמעון הכהן ארנטרוי ששמן קרוש נחשב ראוי לבילה אך מ"מ אם נקרש כ"כ שאי אפשר לקמצו פסול משום דבעינן מסלתה ומשמנה, ולפ"ז משמע שבמנחת כהנים שאינה נקמצת אפשר ליתן שמן קרוש כיון שהוא ראוי לבילה ואין בילה מעכבת בו, אמנם יש להעיר ממש"כ החזו"א סי' כ"ה סקי"ב שאם נתן שמן ליציקה קודם שבלל לא עלתה לו יציקה דאין יציקה אלא אחר בלילה, וא"כ בשמן קרוש שלא נבלל אי אפשר לקיים יציקה שהרי עדיין לא נבלל וכיון שהיציקה מעכבת אינו כשר עד שיבלול.

שמן קרוש להדלקת המנורה

הרה"ג ר' גימפל ליפשיץ שליט"א אנטווערפן

מח"ס פלגי מים

קבלתי גליונכם החשוב והרה"ג ר' שמעון ארנטרוי מסתפק אם שמן קרוש כשר למנורה והביא מהרמב"ם פ"א מהל' טו"א ששמן קרוש אינו אוכל ומשקה, והביא משו"ת שבט הלוי שהביא ג"כ מהרמב"ם וכתב דשמן קרוש איבד מהות השמן ואינו יכול להדליק בשמן קרוש, ואפשר כיון דע"י הדלקה נימח השמן אפשר להדליק.

ולענ"ד יש לדון טובא בהנ"ל, דהרמב"ם בפ"א מטו"א הי"ט כתב השמן שקדש אינו אוכל ולא משקה. והנה הרמב"ם בפ"ט מטו"א ה"א כתב, השמן או הדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נמוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם וכו'.

והכס"מ כתב דמש"כ הרמב"ם ואחר כך נמוחו זה לאו דוקא. דבפיה"מ כתב שאם נטמא ואח"כ נקפה ואחר נמחה אפילו אלף

השפ"א שבת כ"א א' דן לגבי עירוב שמן זית עם שמן פסול, ולא נסתפק, אלא רק משום שי"ל שבפועל אינו עולה יפה. אבל אם בפועל דולק ועולה יפה, משמע דמכשיר. וגם לדברי תשו' בן יהודה סי' קכ"ג שכ' שאין לערב שמן פסול ברוב שמן זית דכתיב להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאליה, משמע דכשר אילו היה דולק יפה, רק שבפועל ע"י עירוב שמנים פסולים, אינו דולק יפה כשהם מיעוט, ואולי גם ברוב. אבל היכא שנתן מלח הצולל, בודאי דולק יפה וש"ד.

בענין הבאת לחמי תודה בשותפות

הרה"ג ר' מ. י. פ. שליט"א

מה שדן הרה"ג ר' אהרן ר. שליט"א האם אפשר להביא לחמי תודה בשותפות כמו התודה עצמה או"ד כיון שלחמי תודה קרויים מנחה אין באין בשותפות וכל אחד צריך להביא לחם בפני עצמו, לכאוף יש להוכיח מהגמ' במנחות פ' ב' תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן חברתה אין לה תקנה, ושקיל וטרי בכל האופנים יעו"ש, ואי נימא דבתודה הבאה בשותפות כל אחד מביא בפני עצמו א"כ יש לו תקנה ע"י שיביא תודה [בלשון הרי זו] בשותפות עם חבירו ויתנה שעל הצד שזו תמורה הלחמי תודה הם עבור התודה הבאה בשותפות, ועל הצד שזו תודה אינו נעשה שותף והלחם שהביא יהיה עבור התודה שנתערבה, אע"כ דבכה"ג אין מביאים אלא לחם אחד, כיון שאף אם לחמי תודה נקראו מנחה מ"מ נחשבים חלק מהקרבת הבא בשותפות ואף שהם חובת הבעלים עדיין נחשבים חלק מהקרבת, ועי'.

בענין פתילות ושמינים

הרה"ג ישראל הולצמן שליט"א אשדוד

נה חכ"א נסתפק, אם ניתן לדלל את השמן ע"י מלח, וכמו שהתירו בהדלקת נר שבת (שו"ע רסד ס"ב). ולכאורה ל"ש להסתפק כן בשמן זית זך, שהוא צלול לגמרי. ורק בשאר שמנים אם נכשירן למנורה בדיעבד, יש להסתפק. ואולי יש להסתפק גם בשמן זית זך ששהה הרבה ונתהוה בו שמרים. ומשמע דהסברא להסתפק בזה, הוא מחמת שהשמן זקוק לסיוע המלח, ואינו עולה מחמת עצמו. והנה בכרך פתילה שמדליקין בה ע"ג פתילה פסולה התוס' בשבת כ"א א' (ד"ה שמחת) כתבו להכשירו, כירק בשבת גזרו בו שמא ידליק בפסול לחוד, אבל במקדש ל"ש גזירה זו. ומשמע כונתם, מטעם שאין שבות במקדש. וכ"כ כמה מפרשים [מהר"ם בנעט]. ובס' יכהן פאר על הר"מ (הל' תו"מ), כתב ע"ד התוס': ולכאורה יש לעיין קצת, דהרי בגמ' שם יש לימוד מקרא, שצריך להיות שלהבת עולה מאיליה לא ע"י דבר אחר. א"כ באם הפתילה הוא מדבר שאין מדליקין בו, דאינו ראוייה בעצמה, רק ע"י שכרך בו דבר אחר ניתקן ודולק. הלא ג"כ הוי ע"י דבר אחר! ובשבת דהוי רק משום דילמא אתי להטות, שפיר אמרינן דבכרך בו דבר שמדליקין בו, מותר, דהוי גזירה לגזירה. משא"כ במקדש דהוי מן התורה, משום שנאמר "להעלות נר תמיד", שתהא עולה מאליה. למה לא נאמר, דגם בכרך בו דבר שמדליקין בו, אסור, דג"כ הוי מחמת דבר אחר. וצ"ל, דבאמת כוונת התוס' להכשיר, רק באופן דבשעת הדלקה א"צ דבר אחר טוב עכ"ל, ולפי מש"כ היכהן פאר, יש מקום לפסלו.

אך בספר לקח טוב להגר"י ענגיל (כלל ו') דן בעירוב מיעוט שמן פסול ברוב שמן זית ומבואר בדבריו שהמיעוט הפסול בטל אל הרוב, והריהו מוגדר לגמרי כשמן זית, וכשר. וכן

גפן של זהב תמיהות וקושיות בהלכה

בכלל זה שהרי לא נברא אלא בערב שבת בה"ש עי' אבות פ"ה מ"ו וא"כ אפשר דאינו נכלל אף בעשה דשבת בהמה.

ואמנם יש לדון דמעשה הנחת השמיר על האבנים חשיב מלאכה ממש, ומ"מ עדיין יש נפק"מ בשביתת בהמתו אם גוי יסתת אבנים בשמיר של ישראל האם יצטרך להקנותו לו מבעוד יום עי' משנ"ב סי' רס"ו סק"ג. [והאחרונים דנו האם נכרי כשר לבנין ביהמ"ק יעו"י תפארת ישראל מדות פ"א בועז סק"א שנקט להכשיר בנין ביהמ"ק ביו"ט ע"י נכרי, ומישב קו' רש"י ר"ה ל' א' היכי משכחת לה דאיבני בחמיסר ביו"ט הרי קי"ל דאין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט, די"ל ע"י נכרים יעו"ש, אמנם יש מהאחרונים שכ' שבנין ביהמ"ק צריך לשמה ולפ"ז נכרי פסול כיון שאינו עושה לשמה עי' חי' הגרי"ז (סטענסייל) פ' תצווה].

בענין שמיר שסתתו בו אבני מקדש

הרה"ג ר' ברוך ברשנקו שליט"א

בגמ' סוטה מ"ח ב' מבואר שסתתו אבני המקדש ע"י השמיר ע"י שכותב עליהם בדיו ומראה להן שמיר מבחוח והן נבקעות מעליהן, ומשמע מלשון הגמ' שלא עשה בעצמו איזו פעולה אלא ע"י הנחת השמיר נעשית המלאכה מאליה, ויש לדון לפ"ז אם יניח השמיר על האבנים בשבת האם יעבור על עשה דשביתת בהמתו, די"ל כיון שהמלאכה נעשית מאליה אין כאן חסרון בלמען ינוח ואינו עובר על עשה.

עוד י"ל דהתוס' בב"ק נ"ה א' ד"ה המנהיג כ' דילפינן שבת בהמתן בהמתן מהרבעה לידע על איזה מין חל איסורו, והרי איסור הרבעה לא שייך אלא היכא דכתיב למיניהו במעשה בראשית, ושמיר אינו

דין מליחה בקרבנות ומנחות

הרה"ג ר' שמעון א. שליט"א

- א. נותנים מלח¹ על אברי הקרבן וכן על הקומץ והלבונה².
- ב. המלח צריך שיהיה על האברים וכן על הקומץ והלבונה גם בשעת הקטרה³.
- ג. מקום המליחה בראשו של מזבח, ויל"ע אי מעכב⁴.
- ד. המליחה כשרה בזר⁵ אבל מכיון שאין זר קרב לגבי מזבח צריך כהן ובבגדי כהונה, ועי' הערה⁶.
- מלח קוף לא קיים מליחה וכן נמלח מאליו⁷.

ה. הקריב בלא מלח פסול ולא הורצה⁸, ועי' הערה⁹.
ו. כ' הרמב"ם המקטיר בלא מלח לוקה¹⁰.

ז. לכתחילה צריך למלוח יפה מכל צדדים כמליחת בשר לקדירה¹¹.

ח. מלח כל שהו יצא ידי חובה¹² ויל"ע מה הדין נתן מלח יותר מהשיעור¹³.

י"א שחלק הכהנים והבעלים וכן שירי המנחה צריך מליחה ויש חולקים¹⁴.

8 מתני' מנחות י"ח א' איתא לא מלח כשר ובפשטות היינו לא מלח לגמרי ובמנחות כ' א' איתא ברייתא שדעת ר' יהודה ור"ש שמליחה מעכבת ונאמרו ב' תירוצים בגמ' האם רב ושמואל סברי פסול או כשר ובתוך דברי הגמ' מבואר שפשטות כונת המשנה שלא מלח כשר אבל הרמב"ם (פסוה"מ פ"א הט"ז, איסורי מזבח פ"ה ה"ב) כ' שפסול ובכ"מ (איסורי מזבח שם) כ' למה הברייתא פסק כברייתא ולא כמתני' מיהו אפש"ל שבתירוץ השני בגמ' שגם רב מודה שמלח מעכב ע"כ שגם תנא דמתני' סבר כן וכונת המשנה לא מלח כהן אלא זר, וכ"כ בזבח תודה ובחידושי הגרי"ז.

9 ועי' רמב"ם איסורי מזבח שמחלק בין קרבנות למנחות, ובכ"מ כ' שכיון שרק במנחה כ' עיכובא מיהו קר"א ועוד אחרונים כ' שבזבחים ההקטרה לא מעכבת וא"כ לא גרע מלא הקטיר אבל במנחות ההקטרה מעכבת והקטרה בלי מלח לא הקטרה ובמילא לא יצא ידי חובה (ובזכר יצחק כ' שלהקטיר בלי מלח הוא מצוה הבאה בעבירה ובקרבנות אין מליחה אלא לכהנים שהרי רק אימורים קרבים ויל"ע מעולה) ולהנ"ל אין חילוק בין המנחות וראיתי מביאים בשם הגרי"ד שדייק לשון הרמב"ם ש' שהמלח מעכב בקמיצה וכ' שיל"ד מנחת כהנים, וצ"ע, עי' הערה קודמת ולכא' רב יוסף כ' פירש מתני' שתייר רב כנחא

10 דידן וכן שמואל מנחות י"ט ב', כך לכא' מבואר תו"ר קידושין (ל"ו א' הסמיכות) ש' לא מלח מתני' היינו לא מלח כלל אבל א"א לפרש לא מלח כהן אלא זר נראה שכן פירש מסקנת הגמ', עיי"ש, וכ"כ בליקוה"ה בשם היראים תנ"א ז"ל ותנן בהקומץ בבה"י [י"ח א'] לא יצק ולא בלל לא פתת לא מלח לא הניף לא הגיש כשר וטעמא דלא שנה עליו הכתוב לעכב, ע"כ, ומשמע שפירש כפשטות המשנה וכ' שאין קרא לעיכובא, מיהו גם בדין לא יצק לא כ' דהיינו יצק זר, וצ"ע, ועי' סמ"ג (עשין קע"ט) מדבריו נראה שהעיקר שמלח מעכב מיהו הסמ"ג (לאוין ש"כ) ז"ל והמקריב בלא מלח לוקה ואף על פי כן שינוי בפרק הקומץ רבה (מנחות י"ח א) לא מלח כשר ובפשטות נראה שסבר שלא מלח כשר ואולי צריך לדחוק בלשונו וראיתי בר"י פערלא (עשין קכ"א) ש' שפירש דברי הסמ"ג כפשטות וכ' שהוא סותר עצמו וצ"ל שבלאוין חזר בו, עיי"ש, וכ"כ בזבח תודה בשם תורת כהנים.

11 רמב"ם (איסורי מזבח פ"ה ה"ב) וצ"ל שלא הוא לאו שאין בו מעשה שההקטרה חשיב מעשה, עי' חזו"א (מנחות כ"ה י"ח), ובדין מלחו קוף עי' מש"כ למעלה.

12 מנחות כ"א א' וכ"כ הרמב"ם איסורי מזבח פ"ה ה"א, ועי' אבן האזל שם ש' שרק בבשר צריך משא"כ במנחות מיהו בגמ' למדו אחד מהשני, וצ"ע.

13 רמב"ם איסורי מזבח פ"ה ה"א ובכ"מ כ' שהמקור תקריב אפילו כל שהוא ולא פירש כרש"י ועי' בזכר יצחק (סימן מ"ה וכ"כ עוד אחרונים) שמצות מליחה מקיים רק במלח כל צרכו מיהו בגריג' לא מקיים מצות מליחה רק אבל כ' הרמב"ם שלא עובר על הלאו להקריב בלי מלח ובהקטרה יוצא ידי חובה (עיי"ש ש' שלכן הרמב"ם כ"כ בהלכות איסורי מזבח), מיהו לפי מש"כ מל"מ ועוד אחרונים שמקור דברי הרמב"ם מהגמ' מנחות כ"א מהו דתימא מיישדא בה משוה עיי"ש, מבואר שמקיימים את המצוה במשאו.

14 לכא' המלח שלא נצרך לקרבן נידון בפ"ע וכדין הקטיר מלח לבד, מיהו יל"ע אי נימא שהמלח מתקדש מהקרבן מה גדר הקדושה של המלח, ועי' כ"מ (מעשה ק"פ ה"ז) שמבואר מדבריו שאם נתן תבלין לקומץ חשיב קומץ יתר וא"כ ה"ה במלח מיהו ק' למה חשיב יתר וכל דין יתר הוא בקמיצה, וצ"ע.

15 פשטות הסוגיא מנחות כ' א' ובגמ' יש דרשא שרק הקומץ, מיהו ברא"ה (בדק הבית בית ג' שער ג') כ' שחלק הבעלים והכהנים צריך מליחה וכ"כ אפילו בבשר של צלי שבחולין לא בעי מליחה ולכא' ה"ה מנחות א"כ נחלק בין מנחות לצלי, וצ"ע, והרשב"א במשמרת פליג מהסוגיא במנחות כ"א וכן רא"ש (פסחים פ"ב ס"י כ"ג) וכן יש להוכיח מדברי הראשונים שדנו בדברי הגמ' מנחות כ' א' ש' וכן לצלי מה כונת הגמ' (ועי' ברא"ה שזה מקור דבריו) וכל הראשונים פירשו שאיירי בבשר חולין, ועי' ברע"ב שפירש מתני' לא מלח היינו לא מלח מנחה אלא הקומץ והביאו התו"ט והיינו שסבירי שכל המנחה בעי מלח כשי' הרא"ה ועי' תוס' רעק"א שמתמ עליהם מסוגיא דמנחות והניח בצ"ע.

1 צריך דוקא מלח ועי' מנחות כ"א א' א' שהתמעט מי מלח, ויל"ע מה הדין מלח שנמחה) ולכתחילה צריך מלח סדומית [שלא נעשית בידי אדם], מיהו הרמב"ם השמיט ברייתא זו וכבר תמה בזה המשל"מ, ועי' מנ"ח (מצוה ק"ח) בשם הלכות קטנות שאפשר לתת סוכר, עיי"ש וצ"ע.

2 מנחות כ' א' וכ"כ הרמב"ם (איסורי מזבח פ"ה ה"א), הרמב"ם לא כתב בפירושו שגם על הלבונה מיהו כן לכא' מבואר בגמ'.

3 גמ' זבחים ק"ח א' דאי פריש מצוה לאסוקי, וכ' רש"י ז"ל מלח אי פריש מצוה לחזור ולמולחו כדכתיב (ויקרא ב) ולא תשבית מלח ברית.

4 מנחות כ' א' הגמ' מק' שזר לא יכול למלוח שהרי אין זר קרב לגבי מזבח, ולכא' ק' הרי הזר יכול למלוח במקום אחר (וכן באופן שזר עבר ועלה על ראש המזבח) מבואר שא"א למלוח במק"א מיהו עי' שיטה שם א' ש' שקו' הגמ' שכיון שמליחה בראשו של מזבח והיינו שאחרי קמיצה ומקמיצה בעי כהן, וא"כ אפשר למלוח במק"א וכן נראה במנ"ח (ק"ח) וכ"כ בזבח תודה מיהו לכתחילה ודאי בעי ראשו של מזבח, מיהו בתוס' (זבחים י"ד ב' והרי) מבואר שלמד בגמ' כפשוטו, עיי"ש, וא"כ לכא' סבר שהמליחה דוקא בראשו של מזבח, (וצ"ל שסברא הגמ' שלא איירי באופן שזר עבר ועלה), וצ"ע, ועי' תו"ר קידושין (ל"ו א' הסמיכות) שנראה בדבריו שלמד בגמ' כפשטות והיינו שבגלל שזר לא קרב למזבח ע"כ שהמשנה לא איירי בזר וכ' שצ"ע מה הדין אם זר ימלח לא על ראש המזבח ונראה שהנידון לא מצד שצריך ראש מזבח אלא האם זר כשר, ולכא' יש להוכיח מדברי הרמב"ן שכשר מליחה בכ"מ שהרמב"ן (ויקרא ב' י"א) כ' שזר יכול למלוח והוא לכתחילה שכן פירש הפסוק והרי אין זר קרב לגבי מזבח וע"כ צ"ל שאפילו לכתחילה אפשר למלוח בכ"מ רק הסדר היה שמלחו בראשו של מזבח, שו"ר בס' שם עולם שהביא דברי הרמב"ן וכ' שהדין למלוח בראשו של מזבח הוא מדברגן ואה"נ מדאורייתא בכ"מ שרי, עיי"ש, יל"ע חזו"א מנחות כ"ה ס"ק ט"ו וס"ק י"ז.

5 מנחות י"ח א' לא מלח כשר ולפי השיטות שלא מלח כפשוטו וכ"כ הרמב"ם ע"כ שכונת המשנה לא מלח כהן אלא זר וכן איתא מנחות כ' א' וכדין לא יצק במתני' שם, ולכא' הוא לכתחילה וכדין לא יצק וכן מבואר שיטה מנחות כ' א' אות א' שדין מתני' הוא לכתחילה, (מיהו יל"ע בדברי השיטה לפי הצד בגמ' שלא מלח היינו לגמרי ודאי שאין הוא לכתחילה, וצ"ב), וכן איתא רמב"ן (ויקרא ב' י"א) ומשמע שאפילו לכתחילה ש' שהפסוק וכל קרבן מנחתך במלח תמלח היינו הבעלים ולא הכהן,

6 עי' תו"ר קידושין ל"ו א' הסמיכות שהניח בצ"ע אי זר כשר וכן ברמב"ן שם עיי"ש, מיהו לכא' מבואר בתו"ר שסבר שלא מלח כלל כשר וא"כ יתכן שזר גרע, וכן מבואר בשיטה (מנחות כ' א' אות א) שבקו' הגמ' וכי זר קרב לגבי מזבח סברה הגמ' שכיון שמולחין אחרי קמיצה בעי כהן וא"כ ודאי שא"א לפרש מתני' לא מלח כהן אל זר אלא לא מלח כלל והיינו שבלי מליחה יהיה כשר אבל מלח זר פסול, וצ"ע אבל לפי הרמב"ם שלא מלח כלל פסול ע"כ זר כשר שכן מתפרש המשנה לא מלח.

7 חזו"א (מנחות כ"ו י"ח ד"ה ונראה) ועי"ש ש' שחשיב שהקרבן בלי מלח ועובר על הלאו, מיהו בזכר יצחק סי' מ"ה כ' שכיון שסו"ס הוקטר עם מלח לא עובר על הלאו.

(המשך מעמוד א')

העלתה את רמת הלימוד לרבבות הלומדים לפסים אחרים לגמרי. לרבים מהם היתה זו הזדמנות מרגשת במיוחד לחוות ולהבין את הסוגיות בצורה מרתקת ובהירה כל כך.

דברי השבח הנלהבים שהגיעו מכל שכבות הציבור, ממריצים ביתר שאת את חברי המפעל להמשיך ולהוציא חוברות נוספות לתועלת הלומדים. נקווה בעז"ה שיהיה בידם להוציא לאור חוברות ודיסקים נוספים על כל עניני סדר קדשים, לרבות מסכתות יומא ופסחים

למערכת הגליון נמסר כי אחד מגדולי הת"ח שבדור, ראש ישיבה מפורסם במרכז הארץ שליט"א, ביקש להפתיע את ילדיו וצאצאיו בחוברת היחודית על סדר המנחות. כאשר סיימו את סעודת ליל שבת והחוברת הובאה לשולחן, הכריז ראש הישיבה בהתפעלות: "כשרואים כזו יצירה, שכל אחד יכול לדעת את סדר הכנת המנחה ולהכין אותה בביתו, מרגישים שהגאולה קרובה אלינו במיוחד, ומסתבר מאד שאכן בקרוב נזכה לראות בבנין בית המקדש (!)". זו התחושה המלווה את חברי המפעל הגדול, וזו המטרה שעומדת בפניהם, להגיש לפני הלומדים את כל הפרטים בבהירות המירבית ביותר, על מנת שתמלא הארץ דעה בעניני הקדשים והקרבנות, ונהיה מוכנים לעבודת בית המקדש.

חברי המפעל מדגישים בפנינו, כי העלויות הגדולות העומדות בפניהם, עלולות להציב מכשולים כבדים במיזם ההולך ומוקם לנגד עינינו. התוכנית במפעל ההמחשות 'מראה כהן', להוציא לאור חוברות ודיסקים נוספים על מסכתות בכורות, פסחים, יומא תמיד ומדות, ואף הותחלה עריכת רוב החוברות לתועלת הציבור. כמובן שכל סיוע ממשי יהווה שותפות במפעל הענק, ומלבד זיכוי הרבים לרבבות לומדי סדר קדשים, יש בזה ודאי קירוב הגאולה שאין כמוהו, והכנה אדירה לבנין בית המקדש שיבנה בב"א.

ניתן לתרום באשראי ובהו"ק בעמדות 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בכל רחבי הארץ, בשלוחת 'תורת הקרבנות' מפעל מראה כהן, או בטל' 077-2273333 שלוחה 7. קבלת פטור ממס תינתן לכל דורש, **לפרטים 052-7619185**

ספרים חדשים בהלכות הקודש והמקדש

תורת הזר במקדש - מקיף את הלכות הזר במקדש, הבאת הקרבן, העבודות הנעשות על ידי הזר בעל הקרבן ואכילתו בקדשים קלים. נכתב ביד אמן ערוך ומסודר בשפה ברורה ונעימה, על ידי ידידנו הרה"ג רבי יוסף שמעון פרסר שליט"א מח"ס יוסף אור ועוד חיבורים. ניתן להשיג בבית המחבר רח' נתיבות המשפט 76 מודיעין עילית בטל' 08-9285579 או בבני ברק משפחת פרסר רח' בעל התניא 16 בטל' 03-5705382

אוצר דינים "תורת הקרבנות" - הלכות אוגן ואבל בעניני הקודש והמקדש. מקיף את כל דיני אוגן ואבל לגבי הבאת קרבן, כניסה למקדש ואכילת קדשים. נערך על ידי ידידנו הרה"ג רבי שמשון הלוי דינר שליט"א, בבהירות רבה דבר דבור על אופניו עד לפרטי פרטים, כהמשך לחוברות "תורת הקרבנות" העוסקות בעניני כהנים פסולי עבודה והמסתעף. יצא לאור ע"י המכון, וניתן להשיג במוקד המכירות הראשי: 052-7653813

עבודת הלויים במקדש - עקב הביקוש הרב לחוברת על עבודת הלויים במקדש, יצאה לאור שוב החוברת המפורטת של כל דיני הלויים.

ניתן להשיג במוקד המכירות הראשי: 052-7653813.

כמו כן נותרה כמות מצומצמת של קובץ גליונות תורת הקרבנות (גליון א-מד). ניתן להשיג בטל' הנ"ל.